

مقدمه ای بر

ارزیابی و رشد حرفه ای در کودکان

محمود جلیلی / کارشناس ارشد کاردرمانی (مدرس دانشگاه)

سعیده مرتضوی / دانشجوی کارشناسی ارشد کاردرمانی

کودک را به یک فرد مثل پرستار محول می کنند و با این کار بیش از پیش فرد معلول در انجام فعالیت‌هایی مثل مراقبت از خود^۱ محدود شده و فرصت کسب تجربه در این گونه فعالیت‌ها کاهش می‌یابد (۱).

البته مشکلات این کودکان با عدم تجربه بازی آزاد با بچه‌های دیگر مضاعف نیز می‌شود؛ به طوری که با مشکلات عاطفی، جسمی و حتی بچه‌هایی که به دلیلی مدتی در بیمارستان بستری بوده‌اند، در مهارت‌های بازی از بچه‌های هم‌سن و سال خودشان عقب‌ترند. بچه‌هایی که مشکل حرکتی دارند به دلیل وابستگی به دیگران برای جابجایی، توانایی‌ها و مهارت‌هایشان برای تجربه بازی به عنوان پیش‌نیازی برای فعالیت‌ها و مهارت‌های آینده از جمله مهارت‌های پیش‌نیاز کار تحت شعاع قرار می‌گیرند (۴).

نظریه‌های مرتبط با رشد حرفه‌ای

نظر پژوهشگران در مورد نظریه رفتار کاری بر این است که رشد حرفه‌ای در اواسط دوران کودکی رخ می‌دهد (حدود ۱۰ سالگی). گینزبرگ^۲ و دیگران این دوره را به عنوان خیالپردازی برای انتخاب شغل تعیین کرده‌اند که در آن بچه‌ها نقشی برای مسوولیت آینده می‌پذیرند.

بنابر اعتقاد سوپر^۳، دید واقعی و عاقلانه نسبت به حرفه در سن ۱۳ تا ۱۹ سالگی رخ می‌دهد. روی^۴ هم معتقد است که پیش‌زمینه علاقه کاری و استعداد در فعالیت‌ها و ارتباطات در دوران پیش دبستانی اتفاق می‌افتد.

یکی از نظریه‌های مورد توجه در توان‌بخشی حرفه‌ای نظریه نیف^۵ است که بر مبنای آن کار یک رفتار آموخته شده است که به محض ورود به مدرسه شروع می‌شود و بچه‌ها با اجتماعی شدنشان آن را در خود ایجاد می‌کنند. البته رشد و پیشرفت آن مستلزم

این مسئله در جامعه ما به عنوان یک اصل پذیرفته شده که توانایی کار کردن و اشتغال نشانه اولیه بلوغ در عملکرد افراد بزرگسال است و هدف اصلی برای پیشبرد اجتماعی شدن افراد، تسریع در رشد نگرش‌ها و اهداف و رفتارهای کاری و شغلی می‌باشد. بدیهی است تجربه‌های اجتماعی شدن در مؤسسه‌های آموزشی یعنی مدارس شکل می‌گیرد، اگر چه بیشترین آموزش جهت یافته حرفه‌ای (شغلی) در مقطع دبیرستان آموخته می‌شود، از طرف دیگر عملکرد رضایت بخش در تکالیف کلاسی در این ارتباط به رشد کافی مهارت‌های بین فردی، شناختی، توانایی انجام حرکات ظریف و استفاده از دست‌ها حین کارهای دستی بستگی دارد و طبیعتاً برای افرادی که اختلالات مزمن هیجانی، فیزیکی دارند برنامه‌های آموزشی حرفه‌ای می‌تواند تنش‌زا باشد؛ چرا که پایه اصلی مهارت‌ها در آنها به خوبی رشد نکرده است. اگر چه افراد جوان‌تر ممکن است نسبت به مهارت‌های رشدی قبلی مشکل کمتری داشته باشند ولی زمانی که در کارگاه‌های آموزشی شرکت می‌کنند مشکل موجود باعث عدم موفقیت و محدودیت می‌شود (۱).

مشاهدات کاردرمانی نشان می‌دهد بچه‌هایی با ناتوانی‌های مزمن که در مواجهه با کار مشکل دارند، معمولاً به علت کم بودن بازی‌های مناسب و تجربه‌های پیش حرفه‌ای جهت داده شده و به عبارتی ضعف آموزش پیش حرفه‌ای در طی دوران قبل از مدرسه و سال‌های اولیه مدرسه است. این مسئله در مورد افراد ناتوان بسیار نمایان‌تر است. چرا که افراد جامعه، اطرافیان و خانواده معلول با حمایت‌های بیش از حد خود فرصت‌های مناسب برای حل مسئله، تصمیم‌گیری، رشد مهارت‌های درکی و مهارت‌های بین فردی و دستی را تا رسیدن به ظرفیت کامل آن حذف کنند (۲) و بدترین حالت زمانی است که مسوولیت نگه‌داری

توانایی‌های فیزیکی، محدودیت‌ها و ناتوانی‌ها در انجام فعالیت‌های روزمره زندگی شامل مهارت‌های جابجایی، نقل و انتقال، عملکردهای درکی و شناختی و توانایی‌های آموزش عمومی (مثل خواندن و محاسبه، شمارش پول، شناسایی و نشان دادن علائم خیابان‌ها و علائم عبور و مرور) می‌باشد. ارزشیابی رفتارها و نگرش‌های کار در حین کار مشاهده و بررسی می‌شود که در این راستا می‌توان از انواع آزمون‌های پیش‌حرفه‌ای^{۱۱} مانند Black's assessment adolescent Role استفاده کرد.

۱. self Direction search test در شناخت
علاقه و تمایلات شغلی
۲. manual dexterity , Job samples که مورد
علاقه کاردرمانگران است و مهارت‌های کارکردی فرد
را ارزیابی می‌کند.
۳. work performance skills در زمینه شناخت
مهارت‌های کارکردی کار

این نمونه‌ها و آزمون‌های دیگر به عنوان یک ابزار در شناسایی مشکل و به دنبال آن سازمان‌دهی اطلاعات برای برنامه‌ریزی و مداخله در سنین مدرسه و دانشگاهی کمک می‌کند. البته این اطلاعات در سیاهه گزارش ارزیابی کاردرمانی لحاظ می‌شود.

این سیاهه به صورت یک برگه از قبل تهیه شده و در درمانگاه وجود دارد. این سیاهه‌ها با وسایل و ابزار غربالگری کاردرمانی تطبیق داده شده و برای بکارگیری در سامانه‌ها و بخش‌های پزشکی وجود دارد که البته بسته به نیاز، تطبیق‌ها و تعدیلات لازم روی آن انجام می‌شود.

پس از ارزیابی پیش‌حرفه‌ای و پرکردن سیاهه‌های مربوط، یک برنامه کاری برای افراد معلول در نظر گرفته می‌شود که طی آن مقرر می‌شود کاردرمانگر فرصت‌های آموزش شغلی و ابزارهای آموزش دانشگاهی مناسب برای کودکان فراهم کند و به منظور آماده سازی آنها برای کار مدرسه‌ای، برنامه کاردرمانی روی رشد مهارت‌های ادراک بینایی و ثبات دست غالب تأکید می‌کند. کاردرمانگران می‌دانند که این

تقویت و تشویق از طرف خانواده می‌باشد (۱).
هرشینسون^۴ اعتقاد دارد که تطابق یا سازگاری کاری در سه زمینه اتفاق می‌افتد:

۱. شخصیت کاری^۵: شامل انگیزه شخصی^۶ برای کار است.

۲. کفایت کاری^۹: شامل عادات و مهارت‌های اجتماعی، هیجانی، شناختی و فیزیکی است.

۳. اهداف کاری خاص و متناسب^{۱۱} (۱ و ۲).

اگر چه مقالات و تحقیقات فراوانی در مورد توان بخشی حرفه‌ای افراد بزرگسال معلول وجود دارد ولی اخیراً توجه ویژه‌ای به برنامه‌های جوانان شده است. بررسی‌های هرشینسون نشان داده که معلولیت روی کفایت کاری تأثیر می‌گذارد و این مسئله به اجزای شخصیت کاری برمی‌گردد. از آنجا که افراد کفایت لازم در محیط کار را ندارند، خودپنداره انگیزه‌ی آنها برای کار تحت تأثیر قرار می‌گیرد. به این ترتیب که خودپنداره با نقش کارگری یکی نمی‌شود و انگیزه کار کردن به دلیل تجربه شکست کاهش می‌یابد (۱).

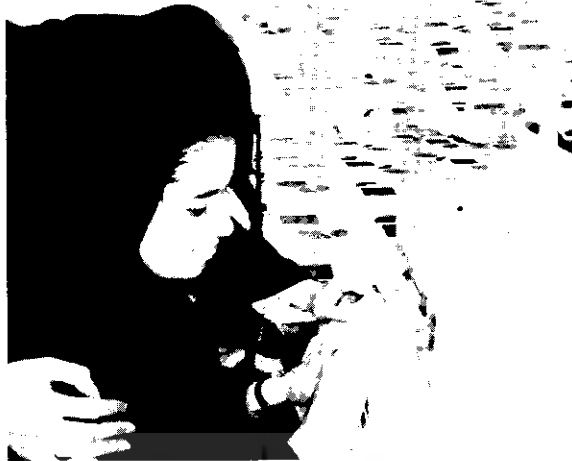
پیش زمینه علاقه کاری و استعداد در فعالیت‌ها و ارتباطات در دوران پیش دبستانی اتفاق می‌افتد

نیف هم که کار را به عنوان مجموعه رفتارهای اکتسابی آموخته شده تعریف می‌کند معتقد است که ناتوانی زود هنگام می‌تواند باعث جلوگیری از تجربه‌ها، تعاملات و فشارهای محیطی شود که خود اینها بتدریج بیشتر ما را از کودکان بدون کار به بزرگسالان دارای کار تبدیل می‌کند و در نهایت ممکن است فرد هرگز نه نقش یک کارگر را یاد بگیرد و نه اجتماعی شدن را در طی زمانی که آن را انجام می‌دهد (۵).

گلدبرگ^{۱۱} در یک تحقیق روی برنامه‌های تقسیم کاری نوجوانان و جوانان معلول در سطح دبیرستان دریافت که این افراد بیش از پیش نیاز به توسعه و غنی سازی تجربیات پیش حرفه‌ای دارند (۱ و ۵).

ارزشیابی پیش حرفه‌ای معمولاً توسط کاردرمانگرها انجام می‌شود و شامل ارزشیابی

مهارت‌ها در رشد قابلیت‌های حرفه‌ای بچه‌ها مؤثر هستند و در طی آن بچه‌ها تجربه‌های درجه بندی شده‌ای را کسب می‌کنند. برنامه در راستای افزایش استقلال فرد در فعالیت‌ها، مراقبت از خود و رشد مهارت‌های حرفه‌ای از طریق برنامه‌های تفریحی و بهبود عملکردی و فعالیت‌های ویژه شغلی است که البته در این مجموعه کمک مربی و افراد خاصی که در آن حرفه کار می‌کنند حایز اهمیت است (۱).

زیر نویس‌ها:

- 1- self-care
- 2- Ginzberg
- 3- Super
- 4- Roe

- 5- Neff
- 6- Hershenson
- 7- work Petsonality
- 8- self concept

- 9- work competencies
- 10- work goals
- 11- Goldberg
- 12- prevocational test

منابع:

- occupational therapy for children. Clark . pt, allen ; as (1995) sensory integration and children with learning disabilities. Chapter 19 pp 263-289 .
- american occupational therapy association. (1980), inc: official position paper : the role of occupational therapy in vocational rehabilitation process. Ajot . 39: 881.
- ayers, a.j (1975) sensory integration and learning disorders. Losangeles , western. Psychological servies .
- westerveh., V.d ,. and turnball , a.p (1980) : childrens attitudes towards physically handicapped peers and intervention approaches for attitude change. Phys.ther . 60 : 895 .
- Goldberg, r.t (1981) toward an understanding of the rehabilitation of the disabled adolenscent . rehab. It . 42., 66.